

NATURA 2000-GEBIED: 070 LINGEGEBIED & DIEFDIJK-ZUID
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 17 MEI 2021

Aanwezig namens Provincie:

Aanwezig namens Terreinbeheerders:

Overige aanwezigen:

Datum bezoek:

17 mei 2021

Doel

Het jaarlijkse veldbezoek heeft als doel om de vinger aan de pols te houden m.b.t. zichtbare ontwikkelingen van onder andere de stikstofgevoelige habitattypen in het Natura 2000-gebied. Centraal staat daarbij de vraag of er ontwikkelingen zijn die afwijken van datgene waar in de in het beheerplan opgenomen gebiedsanalyse van uit is gegaan. Als voorbereiding op het veldbezoek is de beheerder gevraagd naar eerder waargenomen signalen uit het veld. Daarnaast zijn het beheerplan, de gebiedsanalyse en het verslag met aandachtspunten van vorig jaar doorgenomen.

De focus van dit veldbezoek heeft gelegen op de resultaten van herstelmaatregelen die zijn uitgevoerd in de periode 2007-2014 en zijn gefinancierd vanuit het Investeringsbudget landelijk Gebied (ILG). Hiertoe is een aantal locaties van Staatsbosbeheer bezocht en is gekeken naar de effectiviteit van maatregelen die in de ILG-periode zijn genomen.

Bevindingen

Evaluatie natuurherstel- en natuurontwikkelingsmaatregelen uit de ILG-periode

Staatsbosbeheer evalueert momenteel de vegetatieontwikkeling in enkele terreinen waar maatregelen zijn uitgevoerd met ILG-subsidie. Polder De Geeren (maatregelen in 2013/2014) en de Put van Bullee (maatregelen 2007/2008) zijn daar onderdeel van. Het veldonderzoek is inmiddels afgerond en het adviesrapport is bijna klaar. Deze inzichten zullen gebruikt worden bij de actualisatie van het beheerplan van Lingegebied en Diefdijk-Zuid.

Bezochte locaties

De volgende locaties zijn bezocht, waarbij is gekeken naar de effectiviteit van de genomen maatregelen:

A. Polder De Geeren (Diefdijk):

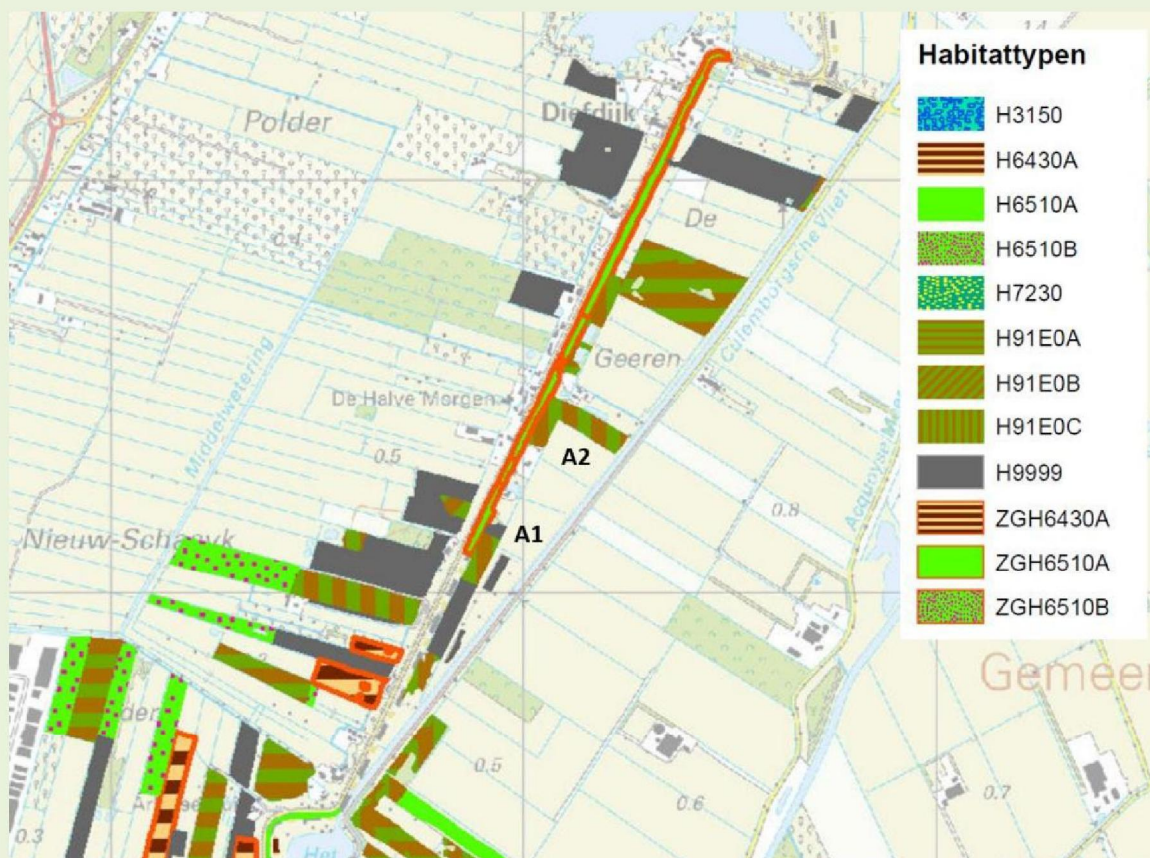
- Ontwikkeling na inrichting 2013/2014 ten behoeve van ontwikkeling habitatype H7230 Kalkmoeras en Vochtig hooiland (SNL-beheertype N10.02, geen Natura 2000-habitatype). (*Beheerplanmaatregel M2: Omvorming van bos / ander natuurterrein naar Kalkmoeras (H7230)*).
- In dit gebied is ook landbouw omgevormd naar bos ten behoeve van het habitatype Vochtige alluviale bossen – beekbegeleidend bos (H91E0C) (*beheerplanmaatregel M10*), maar dit is tijdens het veldbezoek van 2021 niet aan bod gekomen.

B. Put van Bullee

- Ontwikkeling van het bestaande habitatype H7230 Kalkmoeras en van een aangrenzende uitbreidingslocatie die in de periode 2003-2006 is ingericht. (*Beheerplanmaatregel M2: Omvorming van bos / ander natuurterrein naar Kalkmoeras (H7230)*).

A. Polder De Geeren

In polder De Geeren is stilgestaan bij twee locaties, weergegeven op de kaart hieronder.

Bezochte locaties in polder De Geeren.

Locatie A1 is in 2013/2014 ingericht, door de fosfaatrijke bovengrond af te graven ten behoeve van de ontwikkeling van Dotterbloemhooiland (N10.02 Vochtig hooiland). Ook zijn er peilbuizen geplaatst. De vegetatie ontwikkelt zich niet naar wens en bestaat grotendeels uit pitrus en zuur-indicerende soorten als moerasstruisgras en egelboterbloem. Dit komt doordat regenwater stagneert tegen het dijkje langs de Culemborgsche Vliet (het perceel helt licht naar het oosten) en lang op het maaiveld blijft staan. Staatsbosbeheer heeft in de bovenste 50 cm van de bodem pH-waarden gemeten van 4,0 tot 4,7. Dat is te zuur voor ontwikkeling van Dotterbloemhooiland. Om de aard en ernst van dit probleem beter te onderbouwen is het wenselijk om een analyse te laten uitvoeren van het porievocht uit de wortelzone, bemonsterd met zogenaamde rhizons (keramische cups).

Het stagnerende regenwater wordt in dit perceel waarschijnlijk onvoldoende 'weggedrukt' door baserijk grondwater, aangezien hier geen zandbaan ligt waardoor de kweldruk relatief laag is. Het regenwater moet daarom oppervlakkig afstromen (over maaiveld of via ondiepe greppels), maar door een verkeerde profilering kan het nu geen kant op. In het oorspronkelijke plan stonden afwateringsbuizen gepland in het dijkje langs de Vliet, maar die zijn er niet gekomen. In plaats daarvan was de bedoeling dat het water zich meer diffuus naar de zuidelijke punt van de polder zou afstromen om daar het gebied te verlaten, maar dat gebeurt dus niet.

Staatsbosbeheer schrijft in het advies dat de afwatering van regenwater beter geregeld moet worden, hetzij over maaiveld (het terrein dan anders profileren), hetzij via ondiepe greppels (deze dan op de juiste manier aanleggen). In beide gevallen moet een geschikte uitstroomb voorziening worden aangelegd. Daarnaast wordt

in het rapport geadviseerd om vroeger en frequenter te maaien, om de bedekking van pitrus en grassen te laten afnemen.

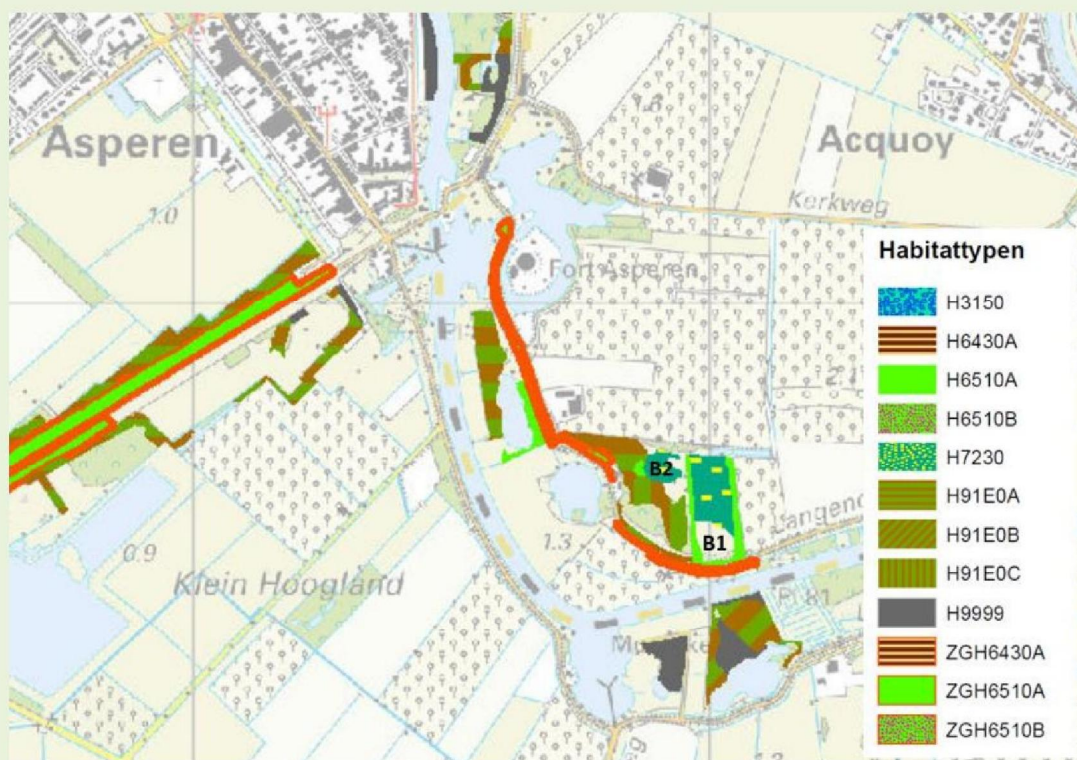
Een ander knelpunt is dat het grondwater al vroeg in het jaar te diep wegzakt. Dat is gebleken uit een recente peilbuisanalyse. Het is moeilijk om daar grip op te krijgen, bovenal omdat er momenteel geen eenduidigheid bestaat over de peilafspraken tussen Staatsbosbeheer en het waterschap. In 2017 is gezamenlijk gewerkt aan een peilinstructie voor De Geeren, maar een vastgestelde peilinstructie is niet beschikbaar of niet bekend, ook als gevolg van ziekte en personeelwisselingen binnen Staatsbosbeheer.

Voor de actualisatie van het beheerplan dienen het grondwater- en oppervlaktewaterregime en het gevoerde peilbeheer daarom te worden geëvalueerd, zodat nieuwe (streef)peilen en peilinstructies kunnen worden vastgesteld.

Ook op **locatie A2** is de voedselrijke toplaag verwijderd in 2013/2014. Op deze plek is de ontwikkeling van nieuw Kalkmoeras (H7230) voorzien. In deze zone van het terrein bevindt zich wel een zandbaan in de ondergrond, waardoor een flinke opwaartse beweging van basenrijk grondwater optreedt. Stagnatie van regenwater lijkt hier geen probleem te zijn en de vegetatie in het noordelijke deel van dit perceel bestaat dan ook uit base-indicerende soorten. Echter, in het zuidelijke deel van het perceel is te weinig grond verwijderd om Kalkmoeras te kunnen ontwikkelen. Het maaiveld ligt te hoog, waardoor het grondwater de wortelzone niet bereikt en er nu soorten van droge zandbodems groeien, waaronder oranje havikskruid. Een beter peilbeheer zal wellicht voor grondwater hoger in het profiel zorgen, maar toch zal hier een verdere maaiveldverlaging nodig zijn om ontwikkeling naar Kalkmoeras mogelijk te maken. Staatsbosbeheer stelt voor om het zand dat bij deze maaiveldverlaging vrijkomt te gebruiken om een perceel aan de Lingedijk/Nieuwe Steeg op te hogen, dat te diep is afgegraven. Hierdoor worden beide percelen geschikt gemaakt voor kalkmoerasontwikkeling.

A. Put van Bullee

In de Put van Bullee is stilgestaan bij het habitattype Kalkmoeras (H7230) op twee locaties, weergegeven op de kaart hieronder.

In de periode 2003-2006 zijn maatregelen uitgevoerd voor uitbreiding van het bestaande Kalkmoeras richting het zuiden (**locatie B1**). Van een sterk verboost grasland is de voedselrijke toplaag verwijderd. Daarna is consequent tweemaal per jaar gemaaid, waarbij de eerste maaironde vroeger plaatsvindt dan vaak gebruikelijk is (in mei, soms al in april). De vegetatie in het nieuw ingerichte perceel ontwikkelt zich inmiddels goed, getuige het uitgebreide voorkomen van kalkminnende soorten als zeegroene zegge en vestiging van o.a. zeegroene rus, brede orchis en grote keverorchis.

Een Iteratio-analyse gebaseerd op vegetatiekarteringen uit 2007 en 2019 heeft aangetoond dat de bodem in de Put van Bullee oppervlakkig aan het verzuren is, met een afname van kalkminnende soorten in het 'oude' Kalkmoeras (**locatie B2**) tot gevolg. Eerdere bodemvochtmetingen door B-WARE (alleen in het 'oude' Kalkmoeras) toonden nog wel kalkrijke condities aan, maar vermoedelijk is die situatie inmiddels verslechterd. Het is daarom gewenst om opnieuw de basenverzadiging in de wortelzone te meten, door het hele terrein, en de Iteratio-resultaten hieraan te spiegelen.

Hypothese voor de optredende verzuring is dat er sprake is van verdroging, waardoor kalkrijk grondwater minder hoog opstijgt, of minder lang in de wortelzone verblijft. Waardoor die verdroging precies wordt veroorzaakt is niet bekend. Anti-verdrogingsmaatregelen iets ten noorden van de Put van Bullee zouden nauwelijks te hebben geholpen (*beheerplanmaatregel M1: Vernatten: verondiepen of dempen waterloop noordelijk van put van Bullee*). Daarom is het wenselijk om het ecohydrologisch functioneren van het gebied nader te onderzoeken, waarbij nadrukkelijk ook verder buiten de grenzen van het terrein gekeken moet worden. Het is denkbaar dat de polder ten noorden/noordoosten van de Put van Bullee (ca. tot aan Acquoy) een verdrogende werking heeft, als gevolg van drainage en beregening met grondwater door de daar aanwezige agrarische bedrijven. De effecten van dit landgebruik op de grondwaterstanden in Put van Bullee zijn niet eerder (volledig) in kaart gebracht. Er is bijvoorbeeld geen goed zicht op het aantal aanwezige grondwaterputten die voor beregening worden gebruikt. Deze kennisleemte dient te worden meegenomen in de actualisatie van het beheerplan.

Wat hierbij niet meehelpt is dat de peilbuis die in het 'oude' Kalkmoeras aanwezig is al meerdere jaren niet meer wordt opgenomen. Dit komt vermoedelijk omdat dit meetpunt bij een herziening van het provinciale meetnet is afgefallen. Het is wenselijk om de metingen te hervatten, omdat de buis in het meest waardevolle deel van het Kalkmoeras staat, er al lange tijdreeksen van dit meetpunt beschikbaar zijn en het een referentielocatie voor Kalkmoeras betreft. Staatsbosbeheer zal de buis nu eenmalig zelf uitlezen ten behoeve van zijn advies, maar het is van belang dat opname van deze buis voor de toekomst goed geborgd wordt. Het beste kan de buis weer worden opgenomen in de meetcyclus van Vitens.

Conclusies en afspraken

Er zijn enkele ontwikkelingen waargenomen die afwijken van waar in het Natura 2000-beheerplan (en de hierin opgenomen gebiedsanalyse) vanuit is gegaan. Zodoende zijn de volgende afspraken gemaakt:

De Geeren:

- Voorstellen om in de actualisatie van het beheerplan als maatregel op te nemen om de aard en ernst van de verzuring op **locatie A1** nader te onderzoeken door analyse van porievocht uit de wortelzone;
- Voorstellen om in de actualisatie van het beheerplan als maatregel op te nemen om de afstroming van regenwater ter plaatse van **locatie A1** te verbeteren;
- Voorstellen om in de actualisatie van het beheerplan als maatregel op te nemen om het maaiveld van het zuidelijke deel van **locatie A2** verder te verlagen, zodat ook daar de ontwikkeling naar Kalkmoeras mogelijk wordt en de vrijkomende grond te benutten om een ander perceel in het Natura 2000-gebied via ophogen ook geschikt te maken voor Kalkmoeras;
- Grond- en oppervlaktewaterregime en gevoerd peilbeheer evalueren in het kader van de actualisatie van het beheerplan (Staatsbosbeheer en waterschap gezamenlijk). Vervolgens nieuwe (streef)peilen en peilinstructies vaststellen.

Put van Bullee:

- Voorstellen om in de actualisatie van het beheerplan als maatregel op te nemen om de ernst van de oppervlakkige verzuring vast te stellen, door middel van nieuwe bodemvochtanalyses verspreid door het terrein;
- Voorstellen om in de actualisatie van het beheerplan als maatregel op te nemen om nader onderzoek uit te voeren naar het ecohydrologisch functioneren van het gebied, zodat kan worden vastgesteld waardoor de (vermoedelijke) verdroging wordt veroorzaakt en wat hieraan te doen is. Daarbij dient ook de polder ten noord(oost)en van de Put van Bullee te worden betrokken;
- Het opnemen van grondwaterstanden in de peilbuis in het 'oude' Kalkmoeras hervatten. Liefst door deze weer deel te laten uitmaken van de meetcyclus van Vitens.

Openstaande actiepunten uit voorgaande jaren en stand van zaken n.a.v. veldbezoek 2021:

- Provincie Gelderland onderzoekt op basis van o.a. vegetatiekarteringen en op grond daarvan geactualiseerde habitattypenkaart waar op dijken kansen liggen voor uitbreiding Glanshaverhooiland (H6510A en -B). Op grond daarvan wordt overlegd met de eigenaren (gemeente, waterschap), over mogelijke aanpassingen van beheer.

2021: Actie blijft staan. Aandacht aan besteden bij veldbezoek 2022.

- Zwanendal: In het noorden van het gebied staat een watermolentje, op dit moment is onduidelijk hoe deze functioneert. Staatsbosbeheer gaat dit intern na.

2021: Het is duidelijk geworden dat het molentje niet naar wens functioneert, het pompt te weinig water het gebied in. De pompcapaciteit moet zodanig worden vergroot dat het waterpeil 20 cm boven Lingepoort uitkomt en dat het waterpeil langere tijd hoog blijft. Actie voor Staatsbosbeheer.

- Staatsbosbeheer onderzoekt de mogelijkheid de beheerdoelstelling en het beheer van perceel ten zuiden van het Zwanendal aan te passen richting nat grasland ten behoeve van water/moerasvogels.

2021: Niet bekend of dit is gebeurd. Actie voor Staatsbosbeheer blijft staan. +

- Nieuw Kalkmoeras Polder de Geeren en Put van Bullee: Staatsbosbeheer doet een voorstel voor aanvulling van de procesmonitoring met bemonstering waterkwaliteit wortelzone.

2021: De wenselijkheid van herhaalde bemonstering waterkwaliteit in wortelzone is ook dit veldbezoek naar voren gekomen. De Provincie zal hiertoe in het kader van de procesmonitoring initiatief nemen.

Planning 2022

Voor het veldbezoek in 2022 zijn de volgende suggesties voor te bezoeken terreinen gedaan:

- Potentiële uitbreidingslocaties voor Glanshaverhooiland (H6510A en -B), met name op de dijken. Er is nog geen definitief besluit genomen over het toevoegen van dit habitatype aan de doelstellingen voor dit Natura 2000-gebied, maar het is wel de verwachting dat dit gaat gebeuren. Het is daarom goed om hier tijdens volgend veldbezoek aandacht aan te besteden, met name wat betreft de consequenties voor het dijkbeheer.
- Het 'trilveen' in Polder Schaayk van Zuid-Hollands Landschap
- De bufferzone langs de Nieuwe Zuiderlingedijk. Deze is dan gerealiseerd.
- De rietputten langs de Nieuwe Zuiderlingedijk
- Andere terreinen die volgen uit de nieuwe habitattypenkaart die dan naar verwachting gereed zal zijn.

Dit verslag is vastgesteld door:

.....
Handtekening

(datum)

.....
Handtekening

(datum)